

**Załącznik do Uchwały nr 2/2010
Zebrania Wiejskiego Sołectwa Gietrzwałd
z dnia 18 sierpnia 2010 r.**

**Załącznik do Uchwały nr XLIV/483/2010
Rady Gminy Gietrzwałd
z dnia 2 września 2010 r.**

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI GIETRZWAŁD

GIETRZWAŁD – sierpień 2010

Spis treści

Wstęp

Rozdział I Charakterystyka miejscowości Gietrzwałd

- 1.1 Położenie i otoczenie wsi
- 1.2 Historia
- 1.3 Wygląd wsi
- 1.4 Charakterystyka mieszkańców oraz funkcje wsi

Rozdział II Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości

- 2.1 Zasoby przyrodnicze
- 2.2 Dziedzictwo kulturowe
- 2.3 Infrastruktura społeczna
- 2.4 Infrastruktura techniczna
- 2.5 Gospodarka i rolnictwo
- 2.6 Kapitał społeczny i ludzki
- 2.7 Opis obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspakajania potrzeb mieszkańców sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych

Rozdział III Ocena mocnych i słabych stron miejscowości

Rozdział IV Opis planowanych zadań i przedsięwzięć

Rozdział V Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

Wstęp

Plan odnowy miejscowości Gietrzwałd, zwany dalej planem lub planem odnowy, jest dokumentem programowym opisującym zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia samorządu na terenie wsi Gietrzwałd w latach 2010 – 2017. Określone w planie priorytety i zadania stanowią dobro wspólne, a ich realizacja leży w interesie wszystkich mieszkańców wsi.

Plan odnowy powstał przy współudziale mieszkańców, Rady Sołeckiej oraz Urzędu i Rady Gminy Gietrzwałd. W opracowaniu wykorzystano fragmenty opisu wsi z Portalu „Dom Warmiński” www.domwarminski.pl oraz dane z zasobów Urzędu Gminy Gietrzwałd.

Plan został opracowany zgodnie z zasadami planowania strategicznego jako narzędzia zarządzania zasobami. Planowanie strategiczne obejmuje działania w zakresie kształtowania przyszłości poprzez wyznaczenie celów, zadań i etapów ich realizacji oraz sposoby wykorzystania posiadanych w dyspozycji zasobów i środków. Planowanie to umożliwia zdefiniowanie i analizę najważniejszych problemów, wypracowanie celów i zadań do realizacji w perspektywie wieloletniej jak również określenie priorytetowych działań. Proces planowania ma charakter ciągły a bieżące monitorowanie i ocena uzyskiwanych efektów pozwala na dokonywanie korekty planu w kontekście uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Plan odnowy jest dla mieszkańców wsi dokumentem, który zwiększa prawdopodobieństwo skutecznego wykorzystania istniejącego potencjału i szans na dynamiczny rozwój. Jest dokumentem otwartym i może być on uzupełniany nowymi zadaniami oraz sposobami ich realizacji.

Wszystkie zadania zawarte w planie zostały wypracowane podczas Zebrania Wiejskiego i konsultacji społecznych z mieszkańcami i Radą Sołecką Gietrzwałdu.

Plan został przyjęty uchwałą nr 2/2010 Zebrania Wiejskiego Sołectwa Gietrzwałd z dnia 18 sierpnia 2010r. i zatwierdzony uchwałą nr XLIV/483/2010 Rady Gminy Gietrzwałd z dnia 2 września 2010r.

Plan jest zgodny z następującymi dokumentami strategicznymi Gminy Gietrzwałd:

- *Planem Rozwoju Lokalnego Gminy Gietrzwałd na lata 2005 – 2010,*
- *Strategią Rozwoju Gminy Gietrzwałd,*
- *Gminnym programem profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii dla Gminy Gietrzwałd,*

Plan jest również zgodny z następującymi dokumentami o znaczeniu ponadlokalnym:

- *Zintegrowaną Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich „Kraina Drwęcy i Pasłęki”,*
- *Planem Rozwoju Lokalnego Powiatu Olsztyńskiego na lata 2004–2006 oraz 2007–2013,*
- *Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego,*

- *Strategią Polityki Społecznej Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2015r.*

Rozdział I Charakterystyka miejscowości Gietrzwałd

1.1 Położenie i otoczenie wsi

Gietrzwałd położony jest w zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie olsztyńskim, w obrębie gminy Gietrzwałd, przy drodze krajowej nr 16 w połowie drogi z Olsztyna do Ostródy. Podróżujący „szesnastką” łatwo poznają charakterystyczną czerwoną wieżę Bazyliki, dobrze widoczną z trasy.

Gietrzwałd, będący „sercem” gminy, wkomponowany jest w malowniczy krajobraz. Położony jest w dolinie rzeki Giłwy płynącej leniwie licznymi meandrami przez wieś. To działalność lodowca plejstoceniowego zawdzięczamy obecne ukształtowanie powierzchni najbliższej okolicy z licznymi pagórkami poprzecinanymi dolinami rzek i jezior. Między innymi dzięki występującej sieci hydrologicznej, klimat, w porównaniu z innymi regionami, jest tu surowszy i bardziej zmienny. Przymrozki występują tu nierzadko nawet w maju a śniegi i lody leżą nawet do połowy kwietnia.

Wieś jest otoczona kompleksem lasów kudypskich, charakteryzującym się bogactwem przyrodniczym (blisko 50% jej powierzchni podlega ustawowym formom ochrony przyrody), od wieków stanowiącym spiżarnię i miejsce schronienia dla jej mieszkańców. Las stanowi pozostałości puszczy galindzkiej, która zajmowała całą środkową i południową część Warmii. Na zachód od wsi znajduje się rezerwat „Sosny taborskiej”. Środowisko przyrodnicze okolic Gietrzwałdu stanowi część „zielonych płuc Polski”.

Obszar gminy Gietrzwałd oraz samej miejscowości odznacza się wybitnymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi. Związane jest to z występowaniem jezior i rzek, ciekawą rzeźbą terenu, zróżnicowaną szatą roślinną oraz ciekawą historią i tradycją kultu Maryjnego. Te walory, a także dobra dostępność komunikacyjna są czynnikami sprzyjającymi rozwojowi turystyki w gminie.

1.2 Historia

Ślady bytności człowieka, znajdowane chociażby pod postacią rogowych motyk, świadczą, że już osiem tysięcy lat przed naszą erą w Gietrzwałdzie uprawiano ziemię a ludność ją zamieszkująca prowadziła rolniczy tryb życia. Wtedy zapewne zaczęto wydzierać puszczy połacie ziemi pod uprawy oraz pod hodowlę bydła. Liczne znaleziska odkryte w okolicy a odnoszące się do epoki brązu, świadczą o gęstej sieci osadniczej na tym terenie i potwierdzają przebieg ważnych szlaków handlowych, jakie wytyczali przybywający z południa Europy ku morzu Bałtyckiemu. Liczni kupcy niemieccy nazywali tę wieś Ditrichswalde, Polacy zaś Gietrzwałdem. W przywileju lokacyjnym zapisano, iż miała się nazywać Dytherichswalt i tak ją określano, choć zapisy były różne:

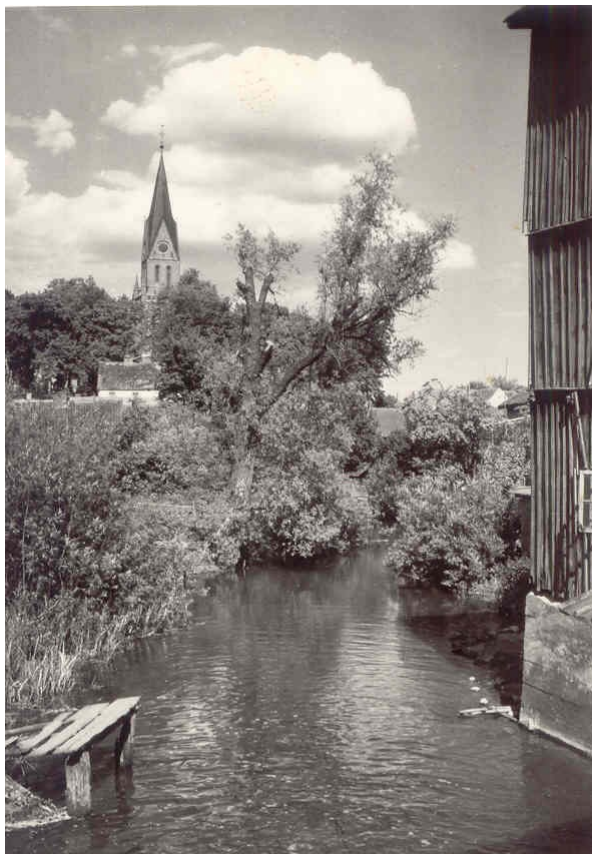
- Dittrichswalt (1583)
- Dittrichsuald (1615)
- Dittrichswaldt (1656)
- Ditterichswalde (1755)

Gietrzwałdem nazwał wieś Wojciech Kętrzyński w 1879 roku. "Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i Krajów Słowiańskich" z 1882 roku podaje nazwy Gietrzwałd, Dietrzwałd, Jetrzwałd, niemieckie Dittrichswalde.

Viktor Roehrich, znawca kwestii kolonizacji na Warmii utrzymuje, iż pierwotne brzmienie nazwy to Dichterurwald, czyli "dziewiczy las" i jest ona pochodzenia pruskiego.

To przekonująca argumentacja zważywszy, że pobliskie wsie również noszą nazwy pochodzenia pruskiego.

19 maja 1352 roku Kapituła Warmińska wystawiła przywilej lokacyjny dla sołtysa Andrzeja, by ten w ziemi Gudikus, na 70 łanach założył na prawie chełmińskim wieś Dytherichswalt. Sołtys Andrzej, który

miał zasiedlić wieś otrzymał nie tylko siedem łanów ziemi, ale też, zgodnie z prawem chełmińskim, zwolniony był od składania danin na rzecz pana zwierzchniego, miał prawo łowienia ryb (ale tylko na własny użytek), podlegało mu niższe sądownictwo, był zobowiązany do służby wojskowej, roznoszenia poczty, pobierania czynszu od karczmy, itd. Kapituła przyznała mieszkańcom zaledwie cztery lata wolnizny, podczas gdy inne wsie otrzymywały nawet 12 lat wolnych od płacenia podatków. To by świadczyło, że Gietrzwałd był częściowo zagospodarowany. Od momentu założenia Gietrzwałdu ludzie nie tylko zmagali się z przyrodą przynosząca klęski elementarne, ale żyli w poczuciu zagrożenia przez wojny. Najazdy Litwinów, wojny polsko - krzyżackie (1410, 1414), wojna trzynastoletnia po zakończeniu której w 1466 zaraza dotknęła południową Warmię, wojna zwana w historii wojną księżą albo popią sprawiły, że i w tej wsi znalazły się gospodarstwa opuszczone. Zasiedlał je po upływie czterdziestu lat kanonik warmiński i administrator dóbr kapitulnych - Mikołaj Kopernik. W sporządzonych zapiskach, nazywanych lokacją łanów opuszczonych, Kopernik dokumentował swą

administracyjną

działalność.

6 kwietnia 1519 roku Kopernik przybył do Gietrzwałdu. Zapisał: "Urban Gunter objął 4 łany, z których zbiegł Jakub Rape. Otrzymał 4 konie, 4 wieprze, 2 krowy, 10 korcy owsa, 2 korce jęczmienia, 1,5 korca siemienia lnianego, 1 kocioł, wóz, pług. Poręczył zań wieczyście Paweł Gunter".

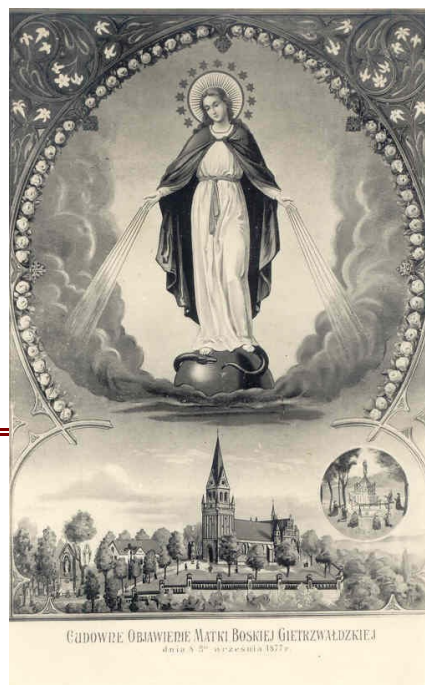
Widać też na tym przykładzie, co chłopci w Gietrzwałdzie uprawiali. Na ziemiach nie najlepszej jakości siali owies, jęczmień no i oczywiście len. Zwraca uwagę hodowla bydła i koni. Pracę Kopernika zniszczyła wojna, która w grudniu 1519 dotknęła Warmię. Była to ostatnia wojna polsko - krzyżacka z lat 1519-1521 i ta również nie ominęła Gietrzwałdu.

Pojawienie się po tejże wojnie nowych osadników spowodowało ułożenie specjalnego wilkierza normującego prawa i obowiązki społeczności wiejskiej. Wilkierz napisany w języku niemieckim powstał około 1540 roku, a jego autorem był administrator olsztyński Achacy Trenk. Na polski wilkierz został przetłumaczony w 1639 roku przez proboszcza gietrzwałdzkiego Jakuba Tuławskiego, który opublikował go pod tytułem *"Wilkier Gitterczwałdzki za prozbą Jego M-ci księdza Achaca kanonika warmińskiego a administratora olstńskiego od wielbnej kapituły Frąborskiej ustanowiony, potwierdzony i nadany wszystkiemu powiatu olstyńskiemu, aby dla lepszego porządku, zgody, jedności i pożytku na wsiach w artykułach niżej naznaczonych pod winą na urzędach sołtysow i radzkich był chowany i trzymany. Teraz znowu w polski język wedle starodawnego egzemplarza niemieckiego pisanego przetłumaczony i podzieleniem artykułów albo rozdziałów ozdobiony przez księdza Jakuba Tuławskiego plebana Gitterczwałdzkiego z dozwoleniem M-ci księdza Jerzego Marquirdta kanonika warmińskiego administratora olsztyńskiego w roku pańskim 1639"*.

Wilkierz składa się z 70 artykułów, którym nagłówki dał wspomniany proboszcz gietrzwałdzki i zawierają nstp. problemy: o zebraniach wiejskich, obowiązkach sołtysa i należnej mu czci, o spożyciu piwa, o ściganiu złodziei, o noszeniu broni i swarach, o płotach i tzw. rykach, o koniach, krowach i innych zwierzętach domowych oraz ich pasieniu, o ugorze, orce i siewie, o żniwach, o dziesięcinach, o pensji dla nauczyciela, o ścinie drzewa, o polowaniu i nagonce, o powinności w razie śmierci sąsiada, o obowiązku wysyłania czeladzi do kościoła, o czytaniu i stosowaniu wilkierza. Dokument ten obowiązywał mieszkańców wsi całego komornictwa olsztyńskiego. Sprawdzał się zarówno w czasie pokoju jak i wojny.

W 1655 roku skończył się dla południowej Warmii 134 letni okres pokoju. Wojska szwedzkie powtórnie wkroczyły w granice dominium. Król szwedzki Karol X

GMINA Gietrzwałd

Gustaw oddał Warmię elektorowi brandenburskiemu, a Warmiacy złożyli hołd lenny Fryderykowi Wilhelmowi. Elektorscy urzędnicy ocenili nabytek. Z ich dokumentu wiadomo, że na 70 włókach w Gietrzwałdzie gospodarowało trzech sołtysów, 17 chłopów, osiem włók zaś nie posiadało gospodarzy. We wsi był młyn i dwie karczmy. Gietrzwałd był więc wsią bogatych chłopów, powierzchnia gospodarstwa wynosiła ponad dwa łany. Wojna szwedzka zubożyła wieś zmuszoną do płacenia kontrybucji elektorowi. W 1660 roku po zawartym pokoju w Oliwie dla Warmii nastąpił czterdziestoletni czas pokoju, który zakończył się na początku XVIII wieku.

Wiek XIX zaczął się nie najlepiej dla mieszkańców Gietrzwałdu. W 1804 roku księgi parafialne zanotowały więcej zgonów niż urodzeń. W 1807 roku wojska napoleońskie pojawiły się w Prusach Wschodnich, nie ominęły też Gietrzwałdu. Wieśniacy zmuszeni do dostarczania furazu cierpieli również z powodu grabieży. Wojny napoleońskie przyniosły duże zmiany na wsi. Chłop otrzymał wolność osobistą i rozpoczął się proces jego uwłaszczenia. Wieś zmieniła się, zróżnicowała społecznie. Pogorszyło się położenie komorników i zagrodników. Posiadali oni małe domki i niewielkie kawałki roli, ale w wyniku przemian potracili wspólne pastwiska. Władze, chcąc przyjąć z pomocą najuboższym, dać im pracę a przez to utrzymanie dla rodziny, przystąpiły do budowy szos, melioracji łąk, budowy kanałów i linii kolejowych.

Rok 1877 był znamienym rokiem dla Gietrzwałdu i katolików warmińskich. W okresie od 27 czerwca do 16 września Matka Boska objawiła się dwóm dziewczynkom. Roznieciła w ten sposób nadzieję i pozytywny ferment wśród Warmiaków borykających się z bismarckowską formą walki z kościołem katolickim i ruchem polskim pod nazwą kulturkampf. Ledwie Rejencja królewiecka cztery lata wcześniej wydała zarządzenie, rugujące ze szkolnictwa mowę polską, gdy w Gietrzwałdzie Matka Boska błogosławi dzieci po polsku i w tymże języku przemawia. Oczywiście nie mogło się to spodobać władzom, dlatego też z miejsca podjęły próby dyskredytacji objawień i robiły co mogły, aby przeszkodzić licznym pielgrzymkom, które nie tylko z diecezji warmińskiej, ale i z Prus Zachodnich, Wielkopolski a nawet zaboru rosyjskiego, zaczęły przybywać do Gietrzwałdu. Lawiny, która ruszyła, trudno było powstrzymać.

Proboszcz gietrzwałdzki Augustyn Weichsel tak w 1877 roku opisał wieś: *"Gietrzwałd ma obecnie 400 mieszkańców, wszyscy są katolikami oprócz rodziny żandarma i dwóch mężczyzn, których rodziny są katolickie. Do parafii należy 8 wsi, mianowicie: Gietrzwałd, Woryty, Biesal, Nowy Młyn, Nagłady, Penglity, Tomaryny i Łajsy. Z wyjątkiem właściciela majątku Łajsy, w innych wsiach mieszkają tylko katolicy. Żydów nie ma żadnych. Oprócz tego jest jeszcze 49 wsi za rzeką Pasłęką wcielonych do parafii z około*

100 komunikującymi. Gietrzwałd ma 70 łanów i od kilku lat został podniesiony do miasteczka targowego. Targi odbywają się w każdy czwartek. Oprócz uprawy roli mieszkańcy są zatrudnieni jako krawcy, szewcy, piekarze, rzeźnicy. Są tu dwie oberże."

Pod koniec XIX wieku Gietrzwałd liczył około 1000 mieszkańców. Społeczność żyła nie tylko z uprawy roli. Nieźle dochody przynosił masowy ruch pątniczy. A ponadto: cztery karczmy - Burzyńskiego, Katera, Herrmanna i duża oberża należąca do Guskiego, sklep kolonialny Roberta Primmela i Władysława Chróścielewskiego, sklepy spożywcze, dwie księgarnie. dalej dwie piekarnie Franciszka Ciecierskiego i Leona Sikorskiego, młyn Józefa Katera, browar Keuchla, farbiarnia Kubeckiego. We wsi świetnie prosperował znany warsztat stolarski Józefa Lorkowskiego spełniający zamówienia na rzecz warmińskich kościołów; stolarnie prowadzili także Augustyn Rydziewski oraz Gliński. Gietrzwałd posiadał posterunek żandarmerii, szkołę i pocztę.

6 kwietnia 1878 roku otwarto, dzięki pochodzącemu z Sząbruka Andrzejowi Samulowskiemu, pierwszą polską księgarnię na Warmii, gdzie w roku 1886 pod datą 25 marca 1886 roku został wydany próbny numer „Gazety Olsztyńskiej”, wydawanej już regularnie od 16 kwietnia w Olsztynie.

Wybuch wojny 1914 roku, po dniach napięcia wywołanego zamachem na arcyksięcia Franciszka Ferdynanda w Sarajewie, nie był dla państw europejskim zaskoczeniem. Niemcy przygotowywali się do tego, kładąc nacisk na morale żołnierzy, przeprowadzając między innymi zaciąg regionalny, wychodząc z założenia, że mieszkańcy lepiej będą bronić terenów przez siebie zamieszkanych. Wobec wypowiedzenia wojny Rosji 1 sierpnia 1914 roku, mobilizacja dotknęła więc również mężczyzn z Gietrzwałdu i okolicznych miejscowości. Działania wojenne nie dotarły do wsi, choć wojska rosyjskie operowały niedaleko Sząbruka i Dorotowa, gdzie toczyły się ciężkie walki.

Duża wieś nadal cieszyła się opinią zamożnej i znanej, liczyła ponad sto domów. Radau prowadził tartak, farbiarnię Gąsiorowski, kowalem był Jach, warsztaty stolarskie trzymali Gliński, Lorkowski, Doluda, Hermanowski. Sklepy prowadzili Gehrman, Wiechert, Waleszkowski, Fiutak. Piekarzem i rzeźnikiem zarazem był Zipper, piekarnię miał Grzebek. Była we wsi poczta, posterunek policji, działała Ochotnicza Straż Pożarna. Doktor Aegidius Rikowski leczył ludzi, Marta Hoffman była położną. Gospodę prowadził Kewitz.

Po Plebiscycie, stosunek władz rejencyjnych w kwestii polskiego szkolnictwa, ignorowanie rozporządzeń Komisji Międzysojusznicej, szykany wobec rodziców posyłających dzieci do polskiej szkoły były przeszkodami prawie nie do pokonania.

Jednak polskojęzyczną szkołę w Gietrzwałdzie prowadziła początkowo Maria Boehmówna, absolwentka kursu olsztyńskiego a następnie od kwietnia 1920 roku, Augustyn Klimek, posiadający pełne uprawnienia nauczycielskie. Mimo, iż posiadał wszystkie wymagane przez Komisję Międzysojuszniczą kompetencje, władze niemieckie żądały od niego pisemnego zezwolenia na prowadzenie szkoły. W roku 1920 na ogólną liczbę 100 dzieci w wieku szkolnym (wg spisu Rady Ludowej z marca 1920), rozpoczęło naukę w gietrzwałdzkiej polskiej szkole 47 uczniów, by w trakcie nauki zwiększyć tą liczbę do 82.

W latach 1927 rozpoczęto budowę nowej, niemieckiej szkoły. W tymże też roku zaczęło działalność pierwsze przedszkole dla polskich dzieci. Pierwszą kierowniczką była Otylia Tesznerówna, następnie Maria Zientara-Malewska a po objęciu przez nią szkoły w Chabrowie, Marta Sendrowska. W tym czasie ochronka polska miała silną konkurencję w postaci przedszkola prowadzonego przez siostry katarzynki.

Plany na rok szkolny 1929/30 zakładał uruchomienie szkoły w Gietrzwałdzie dla 30 dzieci.

Trudności lokalowe, szczególnie ciasnota w domu Antoniego Fiutaka, nastroczała obawy, że władze niemieckie mogą odebrać zgodę na prowadzenie lekcji. Wkrótce szkołę przeniesiono do pomieszczeń w domu Antoniego Sikorskiego, gdzie sytuacja lokalowa była nieco lepsza.

W roku 1933, miejscowa komórka hitlerowska wchodząca w skład rady gminnej podjęła uchwałę o zlikwidowaniu gietrzwałdzkiej szkoły polskiej. Jednocześnie 22 marca prezydent Rejencji olsztyńskiej wydał mający obowiązywać od dnia 22 marca zakaz utrzymywania przez nauczycieli szkół polskich, jakichkolwiek kontaktów

z Polsko-Katolickim Towarzystwem Szkolnym na Warmię, co oznaczało w praktyce kres prawa nauczania i polskich szkół.

Nadszedł wrzesień 1939 roku. Wojna szalała co prawda daleko od Gietrzwałdu, ale wciąż nowe roczniki wcielano do Wehrmachtu.

W styczniu 1945 roku do Prus Wschodnich wkroczyły wojska radzieckie. Mieszkańcy Gietrzwałdu zostali przez władze niemieckie zmuszeni do opuszczenia wsi. Nie wszyscy chcieli uciekać przed Rosjanami. Wieś ocalała z pożogi wojennej. W połowie kwietnia 1945 roku Marian Mirski, po lustracji powiatu olsztyńskiego, w sprawozdaniu złożonym Pełnomocnikowi Rządu napisał: "Wieś Dietrichswalde. Ogólny obszar wsi 909 ha, gospodarstw we wsi 41, opuszczonych gospodarstw 20. Wieś kościelna, nie zniszczona.

Siedziba wójtostwa, budynki murowane kryte dachówką, stan dobry; we wsi znajduje się młyn. Inwentarz żywy wynosi: 4 konie, 8 krów. Inwentarz martwy zgromadzony do wywiezienia; siedziba rejonowego komendanta wojennego. Zapasy zbóż znaczne, wylącane przez wojska sowieckie, pasze dla inwentarza wywiezione, kartofli dość dużo. Roboty w polu na skutek zarządzenia miejscowego komendanta nie rozpoczęte. Ziemia dobra, ciężka, urodzajna, wymaga silnego sprzężaju. Ludność miejscowa pochodzenia polskiego, katolicka: sołtys Polak - Kozłowski Roman. Średni stan posiadania około 20 ha. W okolicy szperają wojskowi maruderzy rosyjscy, niepokoją i okradają miejscową ludność."

Tak rozpoczęły się dzieje Gietrzwałdu w granicach Polski.

1.3 Wygląd wsi

Gietrzwałd posiada zwartą zabudowę. Dominantę architektoniczną stanowi usytuowana na wzgórzu wieża Bazyliki oraz kompleks Sanktuarium Maryjnego. Przez wieś przebiegają dwie główne ulice, które krzyżują się w jej centrum: z północnego zachodu na południowy wschód droga powiatowa Woryty – Tomaszkowo a z północnego wschodu na południowy zachód ulice Ostródzka i Olsztyńska, które obie prowadzą do drogi krajowej nr 16. Główne budynki we wsi to: Urząd Gminy Gietrzwałd położony przy

ul. Olsztyńskiej (w którym jest także poczta, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zakład Gospodarki Komunalnej i Posterunek Energetyczny), Gimnazjum Gminne i Zespół Szkolno-Przedszkolny przy ul. Szkolnej, Gminny Ośrodek Kultury i Karczma Warmińska (znajdują się w tym samym budynku), nowo wybudowany oddział Warmińskiego Banku Spółdzielczego w Gietrzwałdzie z siedzibą w Jonkowie, budynek Ochotniczej Straży Pożarnej. Charakterystycznym elementem architektury Gietrzwałdu są kapliczki przydrożne, których jest tu ponad 10. Przez wieś przepływa rzeka Giłwa, która przecina drogi aż w 4 miejscach, gdzie są mosty.

Budynki mieszkalne najczęściej to przedwojenne obiekty, niestety niektóre znacznie przekształcone. Budynki murowane są z czerwonej cegły lub częściowo otynkowane. Występują detale w postaci drewnianych drzwi, okien jednak charakterystyczne wykończenia pojawiają się coraz rzadziej.

Najczęstszy kształt posesji zbliżony jest do czworokąta, w przypadku niektórych typów działka jest bardziej wydłużona. Występują cztery typy zagród. W pierwszym typie budynek mieszkalny usytuowany prostopadle do drogi oraz dwa budynki gospodarcze, jeden ustawiony prostopadle i równolegle do drogi. Wejście jest od podwórza, a brama wjazdowa od szczytu budynku mieszkalnego. W typie drugim, budynek gospodarczy ustawiony jest równolegle do budynku mieszkalnego i względem niego przesunięty, wejścia od budynków są od strony drogi, a brama wjazdowa od frontu. W typie trzecim budynek mieszkalny i budynek gospodarczy znajdują się na jednej osi i równolegle do drogi, wejścia do budynków od strony podwórza, a budynek mieszkalny od strony drogi. W typie czwartym budynek mieszkalny znajduje się od strony drogi i równolegle do niej, działka jest wydłużona. Znajdują się trzy budynki gospodarcze, wejścia do budynków znajdują się od podwórza. Występują zagrody z podwierzem gospodarczym, wokół którego zlokalizowane są budynki gospodarcze. Występuje sad i warzywniak oraz ogród ozdobny, czasami przedogródek.

W ostatnich latach przybyło wiele nowych zabudowań, szczególnie wzdłuż ulic Ogrodowej i Klonowej. Osiedlili się tu przede wszystkim byli mieszkańcy pobliskiego Olsztyna. Pod względem architektonicznym nowe domy nawiązują do charakteru starej zabudowy Gietrzwałdu. Na posesjach tych nie ma już jednak typowego dla zabudowy wiejskiej podwórza gospodarczego i budynków gospodarczych. Są ogrody z elementami małej architektury o charakterze rekreacyjnym.

Największą bolączką mieszkańców jest stan ulic i brak chodników w części wsi. Jedynie ulica Szkolna i Kościelna (droga powiatowa) oraz Olsztyńska i Ostródzka, które przebiegają przez wieś, posiadają nawierzchnię asfaltową. Pozostałe, którym uchwałą Rady Gminy w 2008r. nadano nazwy, to w zasadzie drogi gruntowe. To jeden z powodów dla których ruch tysięcy pielgrzymów i turystów przybywających do Gietrzwałdu każdego roku, koncentruje się w zasadzie w rejonie Sanktuarium i centrum wsi.

1.4 Charakterystyka mieszkańców oraz funkcje wsi

Gietrzwałd zamieszkuje 527 osoby (stan na 21 grudnia 2009r.). Jest to w większości ludność napływowa z różnych stron przedwojennej Polski.

Tabela 1. Liczba ludności w miejscowości Gietrzwałd na przestrzeni ostatnich 6 lat (31 grudnia)

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba osób	514	526	518	522	511	519

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ewidencji ludności UG w Gietrzwałdzie

Tabela 2. Struktura wiekowa ludności wg grup ekonomicznych (dane na dzień 21.12.2009r.)

Rok	Ogółem	Dzieci	Mężczyźni	Kobiety	Wiek Produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
					Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
2008	527	100	225	202	158	199	44	26

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ewidencji ludności UG w Gietrzwałdzie

Z powyższych danych wynika, że w wieku produkcyjnym jest przeszło 67% mieszkańców wsi, natomiast bezrobocie kształtuje się na podobnym poziomie, jak w Gminie – nie prowadzi się statystyk dla poszczególnych miejscowości. Za to można wskazać, że 38 osoby stale korzystają z usług Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. W Gminie Gietrzwałd liczba bezrobotnych na dzień 30.09.2009r. wynosiła 283 osób, w tym 113 osób z prawem do zasiłku. Stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim wynosi 18,1% (styczeń 2009r.), a w powiecie olsztyńskim 17,0%. Dużym problemem jest bezrobocie wśród młodzieży, która z braku perspektyw na stabilizację zawodową migruje do miast. Mimo to systematycznie rośnie liczba mieszkańców Gietrzwałdu za sprawą migracji ludności z pobliskiego Olsztyna.

Rozdział II Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości

2.1 Zasoby przyrodnicze

Przez wieś przepływa rzeka Giłwa, będąca dopływem rzeki Pasłęki, przepływającej około 3 km od Gietrzwałdu. Rezerwat „Ostoja Bobrów na rzece Pasłęce” o powierzchni 4258,79 ha, utworzony został w 1970 r. w celu zachowania stanowisk bobra. Występują tu też takie gatunki, jak wydra, norka amerykańska, zimorodek, pluszcz, tracz, pstrąg, lipień. Ochroną objęta jest cała rzeka Pasłęka, od źródeł do granic Braniewa, wraz z

jeziorami Sarąg, Isąg oraz Zalewem Pierzchalskim. Pasłęka jest też objęta obszarem NATURA 2000.

Na terenie gminy znajdują się też 3 parki wiejskie oraz 16 pomników przyrody. Gmina Gietrzwałd posiada w swoich granicach następujące obszary chronionego krajobrazu: „Obszar Chronionego Krajobrazu Lasów Taborskich”, „Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Środkowej Łyny”.

2.2 Dziedzictwo kulturowe

Najważniejszym zabytkiem wsi i jednocześnie gminy jest kościół parafialny Najświętszej Marii Panny, który jest punktem centralnym Sanktuarium.

Pierwszy kościół został zbudowany wkrótce po lokacji, ale uległ zniszczeniu prawdopodobnie między rokiem 1410 a 1418. Przed rokiem 1500 nastąpiła rozbudowa lub budowa nowego kościoła z cegły i kamienia, który częściowo zachowany jest do dziś jako prosta budowa salowa w stylu gotyckim.

31 marca 1500r. konsekrowano kościół nadając mu tytuł narodzenia Najświętszej Marii Panny, wkrótce tytuł św. Jana Ewangelisty. Wielokrotnie przebudowany w późniejszym okresie, kościół otrzymał nowe nadania, aż w 1970 r. papież Paweł VI nadał kościołowi w Gietrzwałdzie tytuł Bazyliki Mniejszej. Kościół położony jest na wzniesieniu w centrum wsi. Teren przykościelny ogrodzony jest murem z kamienia polnego. W części północno-wschodniej znajduje się aleja prowadząca do źródła, w zachodniej Dom Pielgrzyma oraz plebania wraz z kaplicą św. Józefa. Rzut kościoła ma kształt krzyża łacińskiego o korpusie jednokondygnacyjnym, położony na planie wydłużonego prostokąta. Wieża kwadratowa, trójkondygnacyjna, kryta dachem stożkowym z blachy ocynkowanej, umiejscowiona na przedłużeniu osi zachodniej ściany korpusu. Posiada zegar z 1885 r. i trzy dzwony. Po północnej i południowej stronie przylegają do bryły dwukondygnacyjne kaplice zakończone półkolistymi absydami. Korpus przykryty jest dachem dwuspadowym z ceramicznej dachówki holenderskiej. Apsydy przykryte są połową dachu stożkowego.

Wnętrze świątyni zdobią polichromie z 1898 roku a ich autorem jest Justus Bornowski. Najcenniejszym zabytkiem kościoła jest piękna drewniana Pieta z 1425 roku a także obraz Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej w formie Madonny Piastunki, podtrzymującej w ręku dziecko Jezus, ubranej w srebrnej sukience. Pierwsza wzmianka o tym obrazie pochodzi z 1568 roku. Potem był wielokrotnie odnawiany. Dzieciątka błogosławi prawą ręką, a lewą ręką opiera na księdze, nad koroną Madonny dwaj Aniołowie podtrzymują wstęgę z łacińskim napisem: „Bądź pozdrowiona, Królowo nieba, bądź pozdrowiona, Pani Anielska”.

Kaplica św. Józefa zbudowana została wkrótce po objawieniach Bogurodzicy, w czasie rzekomych objawień św. Józefa, za sprawą proboszcza Weichsel'a. Została ona wzniesiona z czerwonej cegły, a w jej wnętrzu ustawiono jedną z dwóch figurek św. Józefa. W późniejszych latach prostopadle do ściany wschodniej i zachodniej kaplicy dobudowano drewniane krużganki (rzut kaplicy w kształcie prostokąta zamknięty poligonalnie od strony północno-zachodniej). Bryła kaplicy jest zwarta w formie wieloboku foremego, pokryta dachem pięciopłaciowym, jednokondygnacyjna,

prawdopodobnie podpiwniczona. Wnętrze wyposażone jest w ołtarz neogotycki. Ciekawa jest również mała architektura sakralna w Gietrzwałdzie. Występują 3 krzyże przydrożne wpisane do rejestru zabytków i ponad 10 kapliczek przydrożnych. Większość z nich pochodzi z XIX w.

Kapliczki przydrożne to jedna z najbardziej wyrazistych cech Warmii. Nie brakuje ich i w Gminie Gietrzwałd. Jest ich przeszło 50, z czego 20 jest wpisanych do rejestru zabytków. Zgodnie z dawną tradycją kapliczki powstawały przy drogach i szosach. Budowali je pobożni mieszkańcy Warmii także przy swoich domach, posesjach i zagrodach. Są to kapliczki błagalne, dziękczynne i przebłagalne. Do dnia dzisiejszego zatrzymują one pielgrzymów na wspólną modlitwę i śpiewy, a według dawnych wierzeń odpędzały złe duchy, które gromadziły się w tych miejscach. Figurki we wnękach kapliczek przedstawiają przede wszystkim wizerunek Matki Boskiej ponieważ ich budowanie wiąże się z Kultem Maryjnym na Warmii, który po objawieniach gietrzwałdzkich (umocnił się). Kapliczki są wyraźnym dowodem na głęboką wiarę i pobożność mieszkańców Warmii.

Szczególnym dziedzictwem między innymi Gietrzwałdu jest Szlak św. Jakuba, zwany Camino de Santiago. To najslawniejszy europejski szlak pielgrzymkowy. W znacznym stopniu zatracił on swój pierwotny, religijny charakter i stał się szlakiem trekkingowym. Inicjatorem odtworzenia Polskiej Drogi jest Stowarzyszenie na Rzecz Ratowania Zabytków Kultury Europejskiej w Polsce, które obecnie ma swoją siedzibę w Gietrzwałdzie. Uchwałą Rady Europy szlak św. Jakuba uznany został za europejskie dziedzictwo kulturowe. Odtworzono go już m.in. w Hiszpanii, Portugalii i w Niemczech. Szlak Camino de Santiago zyskał na randze, kiedy jednym z jego odcinków, Camino Frances, przeszedł Jan Paweł II. Pomysłodawcą odtworzenia szlaku jest Stowarzyszenie na Rzecz Ratowania Zabytków Kultury Europejskiej, na czele którego stoi dziennikarz i pisarz z Torunia Włodzimierz Antkowiak. Pomysłodawcy odtworzenia polskiej części szlaku planują, aby obejmował tzw. Drogę Polską – Camino Polacco, zaczynającą się w Ogrodnikach na granicy z Litwą i prowadzącą przez Olsztyn i Toruń do Słubic oraz Drogę Północną – Camino del Norte, prowadzącą od Gdańska do Szczecina.

Pierwszy odtworzony odcinek Polskiej Drogi, od katedry św. Jakuba w Olsztynie do kościoła św. Jakuba w Toruniu, liczy około 240 km i podzielony został na 9 etapów. To właśnie trasa z Olsztyna do Gietrzwałdu stanowi pierwszy etap szlaku – jest on dość łatwy i stosunkowo niedługi. Pierwszą miejscowością gminy Gietrzwałd na szlaku św. Jakuba jest Łupstych. Od tego też miejsca szlak oznaczony jest muszlą św. Jakuba i prowadzi przez Mały Łupstych, Szelażek oraz przez las aż do Gietrzwałdu. Kolejne miejscowości w drugim już etapie na tym szlaku to: Tomaryny, Śródka, Guzowy Piec, Parwółki. Podczas wędrówki bądź jazdy rowerem zobaczyć można min.: jezioro Ukiel, neogotycką kapliczkę za Szelażowem, Sanktuarium Maryjne w Gietrzwałdzie, zabytkowe wieże obronne w Tomarynach, dolinę Pasłęki czy zabytkowy młyn w Guzowym Młynie.

2.3 Infrastruktura społeczna

Wielokierunkowy rozwój miejscowości wiąże się z lokalizacją wielu obiektów o znaczeniu lokalnym i regionalnych. Największe znaczenie dla dalszego rozwoju będzie

miał oczywiście ruch pielgrzymkowy związany z występowaniem obiektów sakralnych. Wzmoczone zainteresowanie turystów, wiąże się z funkcjonowaniem złożonej infrastruktury turystycznej, obiektów noclegowych, restauracji, punktów usługowych. We wsi z powodzeniem funkcjonuje znana już w całym regionie Karczma Warmińska, w której odbywają się imprezy, w tym cykliczne wieczory (np. wesele warmińskie, wieczory z muzyką np. żydowską), które przyciągają znane osobistości ze świata kultury i polityki, konferencje, zjazdy. Codziennie karczma przyjmuje wielu gości, którzy mogą skosztować wyśmienitych dań regionalnych oraz odkryć wyjątkowość tego miejsca. Obiekty noclegowe, w tym Dom Pielgrzyma, oferują miejsca dla przybywających tu licznie turystów. Inne punkty użyteczności publicznej to sklepy spożywcze i przemysłowe, kwiaciarnia, poczta, sklep z artykułami wędkarskimi, apteka. Funkcje kulturalne i oświatowe przejęły Szkoła Podstawowa, Gimnazjum, Gminny Ośrodek Kultury, a w ramach niego galeria i biblioteka. GOK prowadzi działalność w zakresie animacji społeczno-kulturalnej, edukacyjnej i wspierania inicjatyw społeczności lokalnej, w tym dzieci i młodzieży. Przygotowuje i prowadzi m. in. letnie i zimowe ferie dla dzieci. Gminny Ośrodek Kultury organizuje lub współorganizuje wiele różnorodnych imprez kulturalnych. Większość z nich na stałe wpisana jest w kalendarz wydarzeń Gminy Gietrzwałd m.in. są to: Spotkania Warmińskie, Mecz Polska – Niemcy na boisku leśnym w Naterkach, Święto Woryt, Mazurskie Dożynki w Biesalu, Kiermasz Świąteczny, Turniej Wsi. Bogatą ofertę w zakresie działalności aktywizującej najmłodsze pokolenie posiada miejscowe Gimnazjum Gminne. Młodzież ma tutaj możliwość rozwijania swoich zainteresowań w dziedzinie kultury, wiedzy informatycznej i sportu. Przy GOK działa też amatorski „Wspaniały Teatr bez Nazwy”. Wydawana jest Gazeta Gietrzwałdzka, lokalny dwutygodnik, ukazujący się na terenie gminy w nakładzie 550 egzemplarzy.

Opiekę zdrowotną nad mieszkańcami Gietrzwałdu i okolicznych miejscowości sprawuje Ośrodek Zdrowia w Gietrzwałdzie, który w latach 2006-2007 został kompleksowo zmodernizowany i rozbudowany. Budynek został przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Znajduje się w nim gabinet stomatologiczny, ginekologiczny i przyjmuje lekarz rodzinny.

Funkcje sportowe i rekreacyjne w Gietrzwałdzie spełniają takie obiekty jak: stadion piłkarski, korty tenisowe i oddana do użytku w maju 2006 roku przy gminnym Gimnazjum w Gietrzwałdzie, sala gimnastyczna, a w niej siłownia szkolna, salka korekcyjna, biblioteka szkolna oraz pomieszczenie dydaktyczne do celów kulturalno-społecznych. Sala gimnastyczna została wybudowana dzięki dofinansowaniu ze środków Ministerstwo Edukacji Narodowej - rezerwa części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego. Jednak te obiekty nie zaspakajają w pełni potrzeb mieszkańców głównie dlatego, że z powodu pobieranych opłat dostęp do nich jest ograniczony dla mniej zamożnych mieszkańców Gietrzwałdu. Z kolei stadion, choć pełnowymiarowy (nawierzchnia gruntowa, bieżnia żuźlowa), nie jest odpowiedni do prowadzenia tam codziennych zajęć sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży – brak zaplecza dla trenera i opiekunka, toalet, oświetlenia. Został stworzony z myślą o organizacji różnego rodzaju imprez gminnych.

2.4 Infrastruktura techniczna

Gietrzwałd posiada własne ujęcie wody oraz oczyszczalnię ścieków. Wieś jest w pełni zwodociągowana, skanalizowana i zelektryfikowana a w części wsi istnieje gazociąg. Mieszkańcy mają dostęp do sieci telekomunikacyjnej i Internetu.

2.5 Gospodarka i rolnictwo

W Gietrzwałdzie jest wiele zakładów produkcyjnych, usługowych i handlowych. Główne z nich to dwa tartaki (P.P.H.U. „WARBIT” i DRAVAN), Stolarstwo Waldemar Łubkowski, Karczma Warmińska, „Weterynaryjna diagnostyka laboratoryjna” Roman Jędryczko, SALMO Sp. z o.o. (produkcja sztucznych przynęt wędkarskich), Zakład Wylęgu Drobiu „Grelavi”. W Gietrzwałdzie są także cztery sklepy wielobranżowe i apteka. Mieszkańcy poza tym znajdują zatrudnienie w urzędzie gminy i pozostałych występujących tu instytucjach publicznych. Część osób dojeżdża do pracy w Olsztynie.

Ruch pielgrzymkowy (rocznie Gietrzwałd i Sanktuarium odwiedza przeszło milion osób) i atrakcyjne położenie Gietrzwałdu sprawia, że rozwija się turystyka wiejska i powstają obiekty agroturystyczne. Wiele gospodarstw z powodzeniem odnalazło się w nowych warunkach związanych z przemianami w rolnictwie i dochody z agroturystyki znacznie wspomagają ich budżet, często nawet stają się głównym źródłem utrzymania. Cieszy też współpraca właścicieli gospodarstw i obiektów, przejawiająca się we wspólnych działaniach, w tym promocyjnych i reklamowych oraz wzajemnej pomocy.

Wybitne walory miejscowości oraz warunki do rozwoju będą w przyszłości decydować na pewno o powodzeniu przedsięwzięć związanych z obsługą ruchu pielgrzymkowego, krajoznawczego, krajoznawczego także turystyki wiejskiej, a także uwarunkowań społeczno-gospodarczych ważnych dla mieszkańców.

2.6 Kapitał społeczny i ludzki

Podstawową formą organizacji mieszkańców jest Rada Sołecka i Sołtys. Obecnie Sołtysiem jest Andrzej Robaczewski, który pełni tę funkcję pierwszą kadencję. Jest przedsiębiorcą, prowadzi działalność handlową. Rada Sołecka składa się z czterech osób i w jej skład wchodzi : Tomasz Czerwiński, Dariusz Całka, Jakub Wysocki i Waldemar Gutt. Radnym Gminy Gietrzwałd z tej miejscowości jest Krzysztof Kiewisz. W Gietrzwałdzie funkcjonuje jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej, kierowana przez Tomasza Czerwińskiego i Rafała Rybickiego. Jednostka ta jest włączona do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

2.7 Opis obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych.

Głównymi obszarami o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców, sprzyjającymi nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na swe położenie oraz cechy funkcjonalno przestrzenne są:

- Gminny Ośrodek Kultury i znajdująca się tu biblioteka
- Stadion wiejski
- Kompleks Sanktuarium Maryjnego

Budynek, w którym mieści się **Gminny Ośrodek Kultury** w Gietrzwałdzie znajduje się w samym centrum wsi, na rogu ulicy Ostródzkiej i Kościelnej, w tym samym budynku co „Karczma Warmińska”. Bogaty kalendarz wydarzeń kulturalnych i oferta zajęć oraz biblioteka skupiają mieszkańców wokół tej instytucji. W GOKu jest duża sala wystawowa ze sceną. Odbywają się tu wydarzenia artystyczne ale także szkolenia, zebrania wiejskie i zebrania Rady Sołectkiej. W GOKu można skorzystać z dostępu do Internetu.

Stadion wiejski to na dzień dzisiejszy największy obiekt sportowy w Gietrzwałdzie. Znajduje się na obrzeżach wsi, niedaleko cmentarza i kompleksu Sanktuarium. Jest to obiekt o nawierzchni trawiastej, o wymiarach 90 m na 53 m. Posiada trybuny na 150 miejsc i małą szatnię. Wybudowano go w latach 70-tych. Odbywają się tu imprezy sportowe i kulturalne, takie jak np. zawody strażackie i „Spotkania Warmińskie”.

Sanktuarium Maryjne zostało szerzej opisane w poprzednich rozdziałach. Warto to jednak wspomnieć, że wydarzenia kościelne są ważnym elementem życia mieszkańców, którzy pielęgnują tradycje. Sanktuarium jest miejscem spotkań grup modlitewnych i innych integracyjnych przedsięwzięć, w których biorą udział nie tylko mieszkańcy wsi ale także pielgrzymi. Co roku z okazji obchodów rocznicy objawień Gietrzwałdy odwiedzają tłumy pielgrzymów i wiele z nich jest goszczonych w tym czasie w domach Gietrzwałdzian.

W planach jest także zagospodarowanie niezabudowanych działek gminnych i utworzenie zielonych terenów rekreacyjnych, jedyne w swoim rodzaju parku, wraz z wyznaczonymi także na ich obszarze trasami/szlakami spacerowymi i infrastrukturą towarzyszącą umożliwiającą w pełni korzystanie z nich i podnoszącą w znaczący sposób atrakcyjność wsi pod względem turystycznym. Tereny zielone tworzą pieszy ciąg komunikacyjny od ulicy Klonowej do terenów vis a vis Domu Pielgrzyma.

Rozdział III Ocena mocnych i słabych stron miejscowości

Analiza SWOT jest kompleksową metodą służącą do badania organizacji (w tym przypadku miejscowości Gietrzwałd) oraz analizy jej wnętrza. Jest ona oparta na prostym schemacie klasyfikacji na czynniki:

- Zewnętrzne pozytywne – szanse
- Zewnętrzne negatywne – zagrożenia
- Wewnętrzne pozytywne – mocne strony
- Wewnętrzne negatywne – słabe strony

Na podstawie analizy zasobów wsi Gietrzwałd, określono potencjalne szanse i zagrożenia rozwojowe, które mogą mieć wpływ na przyszłość wsi a także jej mieszkańców oraz korzystne i niekorzystne cechy wewnętrzne miejscowości.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja przy drodze krajowej nr 16, - bliskość Olsztyna, dobra dostępność komunikacyjna, - walory kulturowe (Sanktuarium Maryjne, architektura warmińska, tradycje lokalne), - atrakcyjność turystyczna regionu i liczne atrakcje (np. Karczma Warmińska, oznaczone szlaki piesze i rowerowe, Szlak Św. Jakuba), - rocznie Gietrzwałd odwiedza przeszło milion turystów z kraju i ze świata, - czyste środowisko przyrodnicze, - wieś zwodociągowana, skanalizowana, zelektryfikowana, - istnieje sieć telekomunikacyjna, - dobra baza noclegowa, - placówka służby zdrowia, - szkoła podstawowa i gimnazjum, - Gminny Ośrodek Kultury, - poczta, bank, posterunek Policji, jednostka OSP, - do dyspozycji tereny rekreacyjno-sportowy, - znaczny potencjał ludzki, 	<ul style="list-style-type: none"> - mała aktywność społeczna i kulturalna mieszkańców, - zły stan ulic, brak oznakowania, brak chodników, - brak ogólnodostępnych i bezpłatnych obiektów z odpowiednim zapleczem sanitarno-szatniowym, gdzie można codziennie prowadzić zajęcia sportowo-rekreacyjne dla młodzieży i dorosłych, - nie w pełni wykorzystane istniejące walory turystyczne miejscowości, - brak spójnej promocji miejscowości, - brak pełnej infrastruktury dla ruchu pielgrzymkowego - parkingi dla autokarów na obrzeżach wsi, trakty spacerowe rozwiązujące problem komunikacji, - brak zieleńców, terenów rekreacyjnych, - w części miejscowości brak chodników.

SZANSE I MOŻLIWOŚCI	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - wykreowanie Gietrzwałdu na jedną z głównych atrakcji turystycznych Województwa Warmińsko-Mazurskiego - wykorzystanie dobrego położenia i skomunikowania wsi w celu rozwoju przedsiębiorczości w dziedzinie usług, - powstanie stowarzyszenia dla rozwoju wsi - rozwój bazy i infrastruktury turystycznej (publicznej i w sferze prywatnej przedsiębiorczości) - zwiększenie nakładów finansowych samorządu i ludności - duża aktywność mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - brak perspektyw rozwoju dla mieszkańców wsi - emigracja młodych ludzi z sołectwa, starzenie się społeczności wsi - brak integracji mieszkańców (identyfikacji z miejscowością) - zanik tradycji warmińskich, - zanik Gietrzwałdu na mapie atrakcji Warmii i Mazur - utrudnienia dla mieszkańców Gietrzwałdu spowodowane słabym przepływem ruchu pieszego i kołowego podczas uroczystości rocznicy objawień, a przez to spadek atrakcyjności wsi pod względem miejsca

- pozyskiwanie inwestorów i kapitału zewnętrznego - możliwość korzystania ze środków pomocy pochodzących z Unii Europejskiej	zamieszkania.
---	---------------

Rozdział IV Opis planowanych zadań i przedsięwzięć

Mieszkańcy Gietrzwałdu widzą szansę odnowy i rozwój wsi w trzech podstawowych kierunkach, które wyznaczają następujące priorytety i przypisane im zadania.

PRIORYTET 1: POPRAWA INFRASTRUKTURY KULTURALNO – OŚWIATOWEJ ORAZ SPORTOWO – REKREACYJNEJ

Zadanie 1. Budowa kompleksu boisk sportowych w ramach programu „Moje Boisko-Orlik 2012” oraz obiektów lekkoatletycznych i rekreacyjnych w Gietrzwałdzie

Celem zadania jest poprawa warunków uprawiania sportu i rekreacji we wsi Gietrzwałd przez budowę nowoczesnego kompleksu boisk oraz urządzeń lekkoatletycznych i rekreacyjnych. Dzięki temu poprawi się jakość życia poprzez zaspokojenie potrzeb dzieci, młodzieży oraz dorosłych mieszkańców gminy w zakresie sportu i rekreacji. To przyczyni się do realizacji celów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Powstały w ramach zadania kompleks boisk ma się znajdować na terenie przylegającym do Gimnazjum Gminnego i Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Gietrzwałdzie **i ma być ogólnodostępny dla mieszkańców wsi Gietrzwałd i okolic**. W skład kompleksu wchodzi:

a) dwa boiska sportowe:

- boisko piłkarskie o wymiarach 30m x 62m, nawierzchnia boiska wykonana na podbudowie dynamicznej. Trawa syntetyczna o wysokości min. 40 mm. Wyposażenie sportowe trwale montowane do podłoża (dwie bramki do gry w piłkę nożną).

- boisko wielofunkcyjne do koszykówki i piłki siatkowej o wymiarach 19.1m x 32.1m, nawierzchnia boiska – poliuretanowa, wykonana jest na podbudowie dynamicznej, przeznaczona do boisk wielofunkcyjnych. Wyposażenie sportowe montowane w sposób trwały z podłożem (kosze do koszykówki i komplet wyposażenia do gry w piłkę siatkową).

Boiska będą ogrodzone ogrodzeniem o wysokości min. 4m, z siatki stalowej powlekanej o małych oczkach oraz wyposażone w piłkochwyty o wysokości min. 6 m, wykonane z siatki powlekanej i montowane w sposób trwały z podłożem. Przed wykonaniem nawierzchni zostanie zrobione liniowe odwodnienie boisk.

b) budynek sanitarno-szatniowy o powierzchni użytkowej ok. 60 m², zaprojektowany jako budynek systemowo-modułowy. W założeniach spełnia on następujące wymogi

funkcjonalne:

- magazyn sprzętu gospodarczo - sportowego,
- szatnie oddzielnie dla każdej płci lub drużyny,
- zespół higieniczno - sanitarny,
- pomieszczenie gospodarza obiektu i trenera środowiskowego.

c) oświetlanie kompleksu.

Budowa min 8 słupów oświetleniowych: boiska piłkarskiego i boiska wielofunkcyjnego.

d) bieżnia czterotorowa o długości ok. 250m o nawierzchni syntetycznej wraz z widownią, rzutnia i skocznia w dal,

e) plac zabaw.

Lokalizacja kompleksu zapewni bezpieczny i łatwy dojazd do obiektu (dzieci i młodzież mogą bez opieki dorosłych dojechać lub dojść do obiektu) oraz szybką i tanią realizację inwestycji. Inwestycja jest zlokalizowana na terenie uzbrojonym w infrastrukturę techniczną. Zostaną wykonane przyłącza wodno-kanalizacyjne i do sieci elektroenergetycznej. Zaplanowano budowę dojazdów i dojazdów do obiektów (ciągi komunikacyjne) w granicach opracowania planu zagospodarowania kompleksu, dotyczące bezpośrednio i wyłącznie kompleksu – wykonane z polbruku na podsypce cementowo-piaskowej.

W celu profesjonalnego prowadzenia zajęć sportowo - rekreacyjnych oraz prawidłowego wykorzystania kompleksu sportowego na obiekcie zatrudniony będzie trener – animator sportu.

Zadanie będzie realizowane w 2010 roku a jego finansowanie zaplanowano ze środków własnych Gminy Gietrzwałd, środków z budżetu państwa pozostających w gestii Ministerstwa Sportu i Turystyki, środków z budżetu Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. **Całkowity koszt inwestycji to 1 226 739,75 zł**

Zadanie 2. Budowa nowego przedszkola i rozbudowa szkoły podstawowej w Gietrzwałdzie.

Celem zadania jest poprawa warunków nauki i wychowania w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Gietrzwałdzie.

W Gietrzwałdzie jest szkoła podstawowa i przedszkole. Niestety nie jest to infrastruktura spełniająca wymagania prowadzonej działalności pedagogiczno-wychowawczej. Istnieje konieczność wybudowania nowego budynku przedszkola i rozbudowy szkoły podstawowej na potrzeby edukacji dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym z Gminy Gietrzwałd.

Zadanie polega na budowie nowego budynku przedszkola w sąsiedztwie istniejącej szkoły podstawowej i łącznika między nimi z klatką schodową i windą dla niepełnosprawnych.

Realizację zadania zaplanowano na lata 2010 – 2016. Koszt inwestycji to 1 500 000 zł, który zostanie poniesiony ze środków własnych Gminy Gietrzwałd.

Zadanie 3. Budowa placu zabaw dla dzieci.

Celem zadania jest stworzenie bezpiecznych warunków zabawy i wypoczynku dzieciom wsi Gietrzwałd. W Gietrzwałdzie nie ma infrastruktury służącej dzieciom do zabaw na świeżym powietrzu. Stąd zaplanowano budowę placu zabaw wyposażonego w urządzenia posiadające niezbędne atesty i certyfikaty potwierdzające spełnianie podstawowych warunków bezpieczeństwa.

Przewidywany koszt zadania to 5 000 zł a jego realizację zaplanowano w 2010 roku ze środków Gminy Gietrzwałd – Fundusz Sołecki.

PRIORYTET 2: POPRAWA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ WE WSI

Zadanie 4. Przebudowa drogi gruntowej poprzez wykonanie nawierzchni utwardzonej (kostka betonowa) oraz budowa chodników - ulica Spacerowa w Gietrzwałdzie, realizacja w latach 2010-2017

Celem zadania jest poprawa bezpieczeństwa i warunków ruchu drogowego w Gietrzwałdzie poprzez przebudowę nawierzchni ulicy Spacerowej w Gietrzwałdzie oraz budowę chodników. Inwestycja ma służyć osobom mieszkającym przy tej ulicy, turystom zwiedzającym Gietrzwałd i innym mieszkańcom gminy. Obecnie ulica Spacerowa jest drogą gruntową, w czasie roztopów zalegające błoto i powstające koleiny znacznie utrudniają przejazd. Z powodu braku chodnika utrudniony jest ruch pieszych. W ramach zadania planuje się wykonanie nawierzchni utwardzonej z kostki betonowej. Realizację zadania zaplanowano w latach 2010-2017 a przewidywany końcowy koszt realizacji zadania to 400 000 zł. Będzie on pokryty ze środków własnych Gminy Gietrzwałd, a jeśli zaistnieje taka możliwość, ze środków Unii Europejskiej lub środków krajowych.

Zadanie 5. Przebudowa drogi gruntowej poprzez wykonanie nawierzchni utwardzonej (kostka betonowa) oraz budowa chodników - ulica Klonowa w Gietrzwałdzie, realizacja w latach 2010-2017

Celem zadania jest poprawa bezpieczeństwa i warunków ruchu drogowego w Gietrzwałdzie poprzez przebudowę nawierzchni ulicy Klonowej w Gietrzwałdzie oraz budowę chodników. Inwestycja ma służyć osobom mieszkającym przy tej ulicy, turystom zwiedzającym Gietrzwałd i innym mieszkańcom gminy.

Obecnie ulica Klonowa jest drogą gruntową, w czasie roztopów zalegające błoto i powstające koleiny znacznie utrudniają przejazd. Z powodu braku chodnika utrudniony jest ruch pieszych. W ramach zadania planuje się wykonanie nawierzchni utwardzonej z kostki betonowej. Realizację zadania zaplanowano w latach 2010-2017 a przewidywany końcowy koszt realizacji zadania to 400 000 zł. Będzie on pokryty ze środków własnych Gminy Gietrzwałd, a jeśli zaistnieje taka możliwość, ze środków Unii Europejskiej lub środków krajowych.

Zadanie 6. Zakończenie przebudowy nawierzchni ulicy Ogrodowej – kostka betonowa.
Realizacja zadania w latach 2010-2017

Celem zadania jest poprawa bezpieczeństwa i warunków ruchu drogowego w Gietrzwałdzie poprzez dokończenie przebudowy nawierzchni ulicy Ogrodowej w Gietrzwałdzie. Inwestycja ma służyć osobom mieszkającym przy tej ulicy, turystom zwiedzającym Gietrzwałd i innym mieszkańcom gminy.

Obecnie ulica Ogrodowa jest drogą gruntową, częściowo już przebudowaną (nawierzchnia utwardzona, chodnik). W czasie roztopów zalegające błoto i powstające koleiny znacznie utrudniają przejazd. W ramach zadania planuje się wykonanie nawierzchni utwardzonej z kostki betonowej. Realizację zadania zaplanowano w latach 2010-2017 a przewidywany końcowy koszt realizacji zadania to 250 000 zł. Będzie on pokryty ze środków własnych Gminy Gietrzwałd, a jeśli zaistnieje taka możliwość, ze środków Unii Europejskiej lub środków krajowych.

Zadanie 7. Zakończenie modernizacji chodnika przy ulicy Olsztyńskiej.

Celem zadania jest poprawa bezpieczeństwa i warunków ruchu pieszego przy ulicy Olsztyńskiej w Gietrzwałdzie. Zadanie polega na przebudowie istniejącej nawierzchni chodnika - wymiana płyt chodnikowych na nawierzchnię z kostki betonowej. Nowy chodnik będzie służył mieszkańcom Gietrzwałdu i odwiedzającym go turystom. Ułatwi dojście do przystanku autobusowego.

Koszt zadania to 8 000 zł (środki Gminy Gietrzwałd – Fundusz Sołecki) a jego realizację zaplanowano na 2010 rok.

Zadanie 8. Budowa parkingu dla autokarów na obrzeżach wsi – lata 2010-2017.

Celem zadania jest poprawa dostępności komunikacyjnej do Sanktuarium Maryjnego i podniesienie atrakcyjności Gietrzwałdu poprzez budowę parkingu dla autokarów na obrzeżach wsi. Co roku Gietrzwałd odwiedza ponad milion Pielgrzymów. Podczas szczególnych uroczystości kościelnych, takich jak obchody Rocznicy Objawień Maryjnych, do Gietrzwałdu przyjeżdża autokarami wiele zorganizowanych grup, pielgrzymów. Palącym problemem jest ruch tych autokarów po wąskich ulicach wsi oraz znalezienie miejsca dla ich postoju. Realizacja zadania ułatwi też życie mieszkańcom Gietrzwałdu.

Realizację zadania zaplanowano w latach 2010-2017 a przewidywany jego końcowy koszt to 1 000 000 zł. Zadanie będzie finansowane ze środków własnych Gminy Gietrzwałd, a jeśli zaistnieje taka możliwość, ze środków Unii Europejskiej lub środków krajowych.

PRIORYTET 3: POPRAWA ESTETYKI I PODNIESIENIE POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO MIEJSCOWOŚCI

Zadanie 9. Odnowienie przystanku przy ulicy Olsztyńskiej.

Przystanek autobusowy służy mieszkańcom Gietrzwałdu i okolic, którzy korzystają z komunikacji publicznej. Jest jednocześnie wizytówką wsi. Wybudowany z cegły rozbiórkowej przystanek na dzień dzisiejszy nie spełnia swojej funkcji. Jest nieestetyczny, ścianki nie chronią od wiatru, pękają.

Celem zadania jest poprawa warunków korzystania z komunikacji publicznej oraz zwiększenie estetyki wsi Gietrzwałd przez remont przystanku autobusowego. Z przystanku autobusowego korzystają i będą korzystać mieszkańcy wsi i odwiedzający ją turyści.

Zadanie powinno być wykonane niezwłocznie, w 2010 roku. Jego koszt to 5 000 zł – środki własne Gminy Gietrzwałd.

Zadanie 10. Urządzenie ogólnodostępnych terenów rekreacyjnych w otoczeniu Sanktuarium Maryjnego w Gietrzwałdzie.

Celem zadania jest wzrost potencjału turystycznego Gminy Gietrzwałd poprzez inwestycje w infrastrukturę około turystyczną we wsi Gietrzwałd.

Zadanie polega na zagospodarowaniu działek gminnych w Gietrzwałdzie i utworzenie zielonych terenów rekreacyjnych wraz z wyznaczonymi także na ich obszarze trasami/szlakami spacerowymi i infrastrukturą towarzyszącą umożliwiającą w pełni korzystanie z nich i podnoszącą w znaczący sposób atrakcyjność wsi pod względem turystycznym. Tereny zielone tworzą pieszy ciąg komunikacyjny od ulicy Klonowej do terenów vis a vis Domu Pielgrzyma. Powstała infrastruktura będzie ogólnodostępna i przeznaczona dla mieszkańców wsi, Gminy Gietrzwałd oraz odwiedzających ją turystów. Planowane zielone tereny rekreacyjne można podzielić na kilka części:

1. ogród nad rzeką (alejki, plac z fontanną, plac zabaw, zieleń)
2. bulwar targowy przy ul. Ostródzkiej (przebudowa parkingu i chodnika, budowa małego placu handlowego dla lokalnych twórców)
3. bulwar nad rzeką Giłwą przy ul. Ostródzkiej wraz z przebudową mostka nad rzeką Giłwą, który stanowi przejście z bulwaru nadrzecznego do parkingów i ul. Spacerowej
4. ciąg pieszo-jezdny na części ul. Spacerowej, miejsca parkingowe
5. ogród na wzgórzu (alejki, 2 fontanny, platforma widokowa z WC, amfiteatr z zapleczem i zewnętrzną galerią wystawową, taras widokowy z miejscem na grilla,
6. domek pracy twórczej – adaptacja istniejącego obiektu na „domek pracy twórczej” lub pracownie artystyczne z rozbudową, uporządkowanie zieleni i wykonanie ogrodzenia/parkanu. W celu zapewnienia dojazdu do obiektu niezbędna jest przebudowa nawierzchni (polbruk) ul. Spacerowej długość 100 m i szerokości 5m)
7. oznaczenie szlaków spacerowych po Gietrzwałdzie, szlak zabytków i przez tereny rekreacyjne – przebudowa ulicy Klasztornej jako części szlaku spacerowego

Tereny rekreacyjne stanowią otoczenie wyznaczonych w ramach projektu tras/szlaków spacerowych po Gietrzwałdzie. Aby zwiększyć atrakcyjność i funkcjonalność tras zaplanowano elementy estetyczno-krajobrazowe (zieleń, ozdobne murki, trejaż na kwiaty, małe fontanny i rzeźby), wypoczynkowe (ławki, tarasy widokowe, placyki z ławkami) i funkcjonalne (oświetlenie, kosze na śmieci).

Wartość zadania to 4 412 200,00 zł a jego realizację zaplanowano na lata 2010-2017.

Przewiduje się finansowanie zadania ze środków własnych Gminy Gietrzwałd oraz pozyskanych środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013.